Journal of Social Sciences of Mus Alparslan University

anemon

Derginin ana sayfası: http://dergipark.gov.tr/anemon

Araştırma Makalesi ● Research Article

‘Yükseköğretim Program Atlası’ Verileri Temelinde Mimarlık Bölümlerinin Tercih Edilirliği Üzerine Bir Araştırma

Aslı Taş*, Gizem Özkan Üstün**

Öz: Türkiye’de mimarlık bölümlerinin tercih edilirliğini analiz etmek, eğitim politikalarının geliştirilmesi, mimarlık eğitiminin sürdürülebilirliği ve mesleğin geleceğine yönelik stratejiler oluşturulması açısından önem taşımaktadır. Bu çalışmada, Yükseköğretim Kurulu’nun (YÖK) Program Atlası verileri temel alınarak Türkiye’deki mimarlık bölümlerinin tercih edilme dinamikleri incelenmiştir. Araştırmada, mimarlık bölümlerine yönelik tercih eğilimleri, doküman analizi yöntemi ile değerlendirilmiş ve tercihleri etkileyen başlıca faktörler belirlenmiştir. Bulgular, mimarlık bölümlerinin tercih edilirliğinde üniversite türü, coğrafi konum, sınav başarı puanı, akademik kadro niteliği, kentlerin ekonomik gelişmişliği ve demografik faktörlerin belirleyici olduğunu göstermektedir. Çalışma sonucunda, mimarlık bölümlerinin tercih edilme süreçlerine yönelik verilerin, eğitim kurumlarının stratejik planlamalarına katkı sağlayabileceği ve mimarlık eğitiminin niteliğini artıracak politikaların oluşturulmasına yardımcı olabileceği değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, mimarlık eğitiminin daha çekici hale getirilmesi ve nitelikli öğrenci profiline ulaşılması için akademik kadro yapısının güçlendirilmesi, mekânsal olanakların iyileştirilmesi ve mimarlık eğitiminin gerekliliklerini yansıtan bir kabul sistemi oluşturulması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mimarlık Programları, Mimarlık Mesleği, Tercih Edilirlik, Üniversite Tercihleri, YÖK Atlas

A Study on the Preferability of Architecture Departments Based on ‘Higher Educatıon Programme Atlas’ Data

Abstract: Analyzing the preferability of architecture departments in Turkey is crucial for developing educational policies, ensuring the sustainability of architectural education, and establishing strategies for the future of the profession. This study examines the dynamics of preferability in architecture departments in Turkey based on the 2023 Council of Higher Education (YÖK) Program Atlas data. The research evaluates preference trends in architecture departments using document analysis and identifies the key factors influencing these preferences. The findings indicate that university type, geographical location, exam success scores, the quality of academic staff, the economic development of cities, and demographic factors are significant determinants in the selection of architecture departments. The study concludes that the data obtained on the preference processes of architecture departments can contribute to the strategic planning of educational institutions and assist in the development of policies aimed at improving the quality of architectural education. In this context, it is recommended to enhance academic staff, improve spatial facilities, and establish an admission system that reflects the requirements of architectural education to make it more attractive and accessible to a qualified student profile.

Keywords: Architecture Programs, Architecture Profession, Preferability, University Preferences, Council of Higher Education

* Dr. Öğretim Üyesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü
ORCID: 0000-0003-0408-153 aslydz@gmail.com
** Dr. Öğretim Üyesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü
ORCID: 0000-0001-9559-0389 gizemozkanustun@gmail.com
Cite as/ Atıf: Taş, A. & Özkan Üstün, G. (2025). ‘Yükseköğretim Program Atlası’ verileri temelinde mimarlık bölümlerinin tercih edilirliği üzerine bir araştırma. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *13*(2), 544-561.
http://dx.doi.org/10.18506/anemon.1543046
Received/Geliş: 03 Sep/Eylül 2024
Accepted/Kabul: 13 Apr/Nisan 2025
Published/Yayın: 30 August/Ağustos 2025

e-ISSN: 2149-4622. © 2013-2025 Muş Alparslan Üniversitesi. TÜBİTAK ULAKBİM DergiPark ev sahipliğinde.

Giriş

Mimarlık doğası gereği devinim halinde olan, dinamik ve çok yönlü bilgiyi gerektiren bir disiplindir. İnsanlık tarihinin en eski mesleklerinden biri olarak mimarlık, insanlığı ilgilendiren her türlü olgudan da etkilenmiştir (Nalçakan ve Polatoğlu, 2008). Ergül'e göre mimarlık hem sanatsal ve teorik hem de inşa yönüyle var olan bir meslektir. İnsanın yaşadığı fiziksel çevrenin sosyal çevre ile ilişkisini kurma sanatıdır (Ergül, 2015). İzgi'ye göre topluma ve insana yönelme bakımından bilimsel ağırlığa sahip, organizasyon, strüktür ve konstrüksiyon açısından mühendisliğe dayanan, form, mekân ve kütle açısından ise, sanatsal bir yönü olan çok boyutlu ve karmaşık bir sentezdir (İzgi, 1999). İnsanın tüm faaliyet alanlarını kapsayan bir meslek olarak mimarlığın değişen koşullara da kendini sürekli adapte etmesi gerekir. Mimarın yapı tasarımında, kullanıcı beklentileri, konfor, işlev, fiziki çevre şartları, organizasyon, ekonomi, teknolojik yenilikler, estetik ve kültürel değerler gibi pek çok etkeni göz önünde bulundurması gerekir. Mimarlık çağın ihtiyaçlarına ve gerekliliklerine uygun bir anlayışa sahip olmalıdır. Bu bağlamda mimarlık eğitiminde, teknolojik gelişmeleri takip etme, fikirsel açıklık, eleştirel düşünebilme yetisi ve kuramsal alt yapı mimarlık öğrencisinin kazanımları olarak verilmelidir (Ciravoğlu, 2001). 21. yüzyılın hızla değişen yapısına uygun şekilde mimarlık eğitiminin güncele yaklaştırılması ve mimarlık öğrencisinin sahip olması gereken kazanımların da geliştirilmesi önemlidir.

2023 yılında YÖK verilerine göre Türkiye'de 129 devlet, 75 vakıf ve 4 vakıf meslek yüksekokulu olmak üzere toplamda 208 yükseköğretim kurumu bulunmaktadır. Bu rakamlarla ülkemiz dünyada en çok üniversite sayısına sahip ülkeler arasında 25. sırada yer almaktadır (Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, 2024). Bu üniversitelerin 119'unda faal olarak mimarlık eğitimi verilmektedir. Üniversite sayısındaki bu artış, rekabeti de beraberinde getirmiştir. Rekabet ortamında öne çıkabilmek için öğrencilerin üniversitelerle ilgili düşünceleri, etkilendikleri faktörler ve algısal durumları kritik bir rol oynamaktadır (Çiftçi ve ark., 2011). Özcan (2016), Türkiye'deki üniversitelerin eğitim sektöründe yer edinmek ve rakiplerinden ayrışmak amacıyla çeşitli stratejiler benimsediğini; puanları ve eğitim ücretleri benzer olan üniversitelerin tercih edilme şansını artırmak için öğrenciler nezdindeki algılarını değiştirmeleri gerektiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, mimarlık programlarının tercih edilebilirliğinin incelenmesi önem arz etmektedir. Üniversiteler ve bölümlerle ilgili geniş bir veri tabanına sahip olan YÖK, bu konuda kapsamlı bir veri havuzu sunmaktadır. YÖK'ün her yıl düzenli olarak paylaştığı istatistikler, eğitim kalitesi, öğrenci başarısı, memnuniyeti ve bölümlerin donanımı gibi faktörleri objektif bir şekilde analiz etmeye olanak tanımaktadır. YÖK verileri, eğitim politikalarının belirlenmesi ve kaynakların etkin bir şekilde dağıtılması açısından kritik önemdedir.

Bu çalışma YÖK'ün 2023 yılı verilerine dayanarak Türkiye'deki mimarlık bölümlerinin tercih edilme eğilimlerini analiz etmeyi ve alandaki bu boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Üniversite türü, coğrafi konum, sınav başarı puanı, akademik kadro yapısı, kentlerin ekonomik gelişmişliği ve demografik faktörleri birlikte değerlendirerek kapsamlı bir analiz sunmaktadır. Böylece, eğitim politikalarının şekillendirilmesine katkı sağlamanın yanı sıra, mimarlık eğitiminin gelecekte nasıl daha cazip hale getirilebileceği ve sektörel ihtiyaçlara nasıl daha iyi yanıt verebileceği konusunda stratejik öneriler geliştirmeyi hedeflemektedir. Çalışmanın amacı ülkemizdeki mimarlık bölümlerinin tercih edilirliği üzerine niceliksel bir değerlendirme yapmak ve gelecek projeksiyonu çizebilmek için bir kaynak oluşturmaktır. Bu tür bir çalışma mimarlık eğitiminin sürdürülebilirliği açısından gerekli ve önemlidir. Çalışma kapsamında aşağıdaki sorular mimarlık bölümlerinin tercih edilebilirliği üzerine yapılan araştırmanın çerçevesini oluşturmada yardımcı olmuştur:

Araştırma Problemi

Mimarlık bölümlerinin tercih edilme süreçlerinde hangi faktörler etkili olmaktadır?

Alt problemler:

Kentlerin gelişmişliği ve sunduğu olanaklar mimarlık bölümlerinin tercih edilirliğini nasıl etkilemektedir?

Üniversitenin coğrafi konumu, büyükşehirde yer alması veya merkezi konumda bulunması tercih edilme üzerinde etkili midir?

Üniversitenin türü (devlet, vakıf, yurtdışı, KKTC) mimarlık bölümlerinin tercih edilmesinde nasıl bir rol oynamaktadır?

Öğrencilerin üniversite giriş sınavı başarı puanları mimarlık bölümlerini tercih etmelerinde belirleyici midir?

Yerleşme türü (genel kontenjan, engelli kontenjanı, depremzede kontenjanı, okul birincisi vb.) mimarlık bölümlerinin tercih edilme oranlarını nasıl etkilemektedir?

Öğrencilerin eğitim geçmişi (yeni mezun, halihazırda başka bir programa kayıtlı vb.) mimarlık bölümlerine yönelimlerinde etkili midir?

Programların bilinirliği ve akademik tecrübe düzeyi mimarlık bölümlerinin tercih edilirliğini nasıl etkilemektedir?

Akademik kadronun büyüklüğü, mimarlık bölümlerinin tercih edilmesinde nasıl bir rol oynamaktadır?

Demografik faktörler (cinsiyet vb.) mimarlık bölümlerine yönelik tercihleri nasıl şekillendirmektedir?

Literatür İncelemesi

Literatürde üniversite, bölümler (mimarlık dışındaki bölümler) ve mimarlık bölümü tercihleri üzerine çok sayıda farklı çalışma uzun bir süredir yapılmaktadır (Tablo 1). Hooley ve Lynch'in 1981 yılında yaptıkları çalışmada üniversite seçimini etkileyen saygınlık, yakınlık, modernlik gibi parametrelerin olduğu altı adet temel anahtar faktör belirlemiştir (Hooley ve Lynch, 1981). Chapman'ın 1981'deki çalışmasında, benzer iki temel faktör belirlenmiş (Chapman, 1981). Hanson ve ark. çalışmalarında (1998) akademik ün, derslerin kalitesi ve üniversitenin prestijinin tercih edilirlikte etkili olduğu vurgulanmıştır (Hanson ve ark., 2014). Zuker ve Fred'in çalışmasında (2006) üniversitenin kapasitesi, yeri, akademik çevre, sosyal çevre gibi unsurlar (Zuker ve Fred, 2006), başka bir çalışmada, eğitim ücreti, finansal yardımlar, genel maliyetler gibi farklı belirleyiciler tercih edilirlikte öne çıkmıştır (Domino ve ark., 2006). Özcan'ın çalışmasında (2016), üniversitenin bulunduğu şehir, üniversitenin iş güvencesi sağlaması, tercih edilen bölümün imajının iyi olması gibi unsurlar (Özcan, 2016), başka bir çalışmada, aileye yakınlık durumu ve öğrencinin yerleştirme puanının yeterliliği gibi faktörler sıralanmıştır (Bardakçı, 2019). Anderson'un (1999) çalışmasında bölüm özelliklerinin, üniversitenin yerinin ve sosyal faaliyetlerin tercihlerde etkili olduğunu saptanırken (Anderson, 1999), bir başka çalışmada YÖK Program Atlası 2018 verilerine göre tarih bölümlerinin tercih edilirliği araştırılmıştır (Aktaş ve Aktaş, 2018). Demircan ve arkadaşlarının 2019 yılındaki çalışmasında ise Peyzaj Mimarlığı bölümünde okuyan öğrencilerin mesleği tercih etme nedenlerinde öğrencilerin kendi fikirleri, daha sonra aile, rehber öğretmeni ve tercih kılavuzunun etkili olduğu görülmüştür (Demircan ve ark., 2019). Atik ve arkadaşlarının çalışmasında ise (2013) peyzaj mimarlığı öğrencilerinin meslek ve eğitim tercihlerine yönelik beklentileri analiz edilmiştir. Öğrenci motivasyonları ve tercih faktörleri açısından karşılaştırmalı bir analiz sunmuştur.

Özetle, üniversite ve farklı bölümlerin tercih edilmesinde Tablo-1'de gösterildiği gibi birçok faktör etkili olmaktadır. Yapılan araştırmalar, bu faktörlerin genel tercih eğilimlerini belirlemede önemli bir çerçeve sunduğunu göstermektedir. Mimarlık disiplini özelinde ise, mesleki eğitimin içeriği göz önünde bulundurulduğunda farklı parametrelerin de değerlendirilmesi gerektiği söylenebilir.

Tablo 1. Literatürde Üniversite ve Bölüm Tercihlerini Etkileyen Faktörler

Hooley ve Lynch, 1981	Bölümün üniversitede bulunurluğu Üniversitenin bulunduğu yer Üniversitenin saygınlığı Üniversitenin eve yakınlığı Üniversitenin modern ya da eski olması Aile ve öğretmenin tavsiyeleri
Chapman,1981	İçsel etmenler Sosyo-ekonomik durum Kabiliyet/beklentiler Lise performansı Dışsal etmenler Aile ve arkadaşlar, Sabit üniversite özellikleri (konumu, akademik kadrosu, maliyeti vb.) Üniversitenin öğrencilerle iletişim kurma çabası
Anderson, 1999	Bölüm özellikleri Üniversitenin yeri Sosyal faaliyetler
Zuker ve Fred, 2006	Üniversitenin kapasitesi Üniversitenin yeri Akademik çevre Sosyal çevre Bölümler Sosyal faaliyetler Maliyet
Domino ve ark., 2006	Eğitim ücreti Finansal yardımlar Genel maliyetler Üniversitenin yeri Üniversitenin büyüklüğü Kampüs çevresi Akademik ün
Hanson ve ark., 2014	Akademik ün Derslerin kalitesi Üniversitenin prestiji
Özcan, 2016	Üniversitenin imaj ve marka değeri Üniversitenin sunduğu imkânlar Üniversitenin temel ihtiyaçları karşılaması Tercihlerde dershane ve okulun yönlendirmesi, Tercihlerde ailenin etkisi, arkadaş çevresi Spor olanakları Demografik özellikler Üniversitenin iş güvencesi sağlaması Bölümün imajı
Bardakçı, 2019	Üniversitenin aileye yakınlık durumu Öğrencinin yerleştirme puanının yeterliliği

Bu bağlamda, mimarlık bölümü özelinde yapılan çalışmalar araştırıldığında ise (Tablo 2), Levi ve arkadaşlarının, mimarlık bölümlerinin kontenjanları, kayıtlı ve mezun öğrenci sayıları ile öğretim kadrosu verilerini karşılaştırdığı (Levi ve ark., 2015), Akça ve arkadaşlarının, mimarlık mesleğinin ikinci bir meslek olarak tercih edilirliği üzerine çalıştıkları gözlenir. Onlara göre, mimarlık mesleğinin öğrencilerin ideallerindeki meslek oluşu, saygınlığı ve iş olanakları bu mesleği tercih etmelerindeki en önemli nedenleridir (Akça ve ark., 2018). Gül ve arkadaşlarının 2013 yılındaki çalışmasında mimarlık bölümlerinin tercih edilme süreçlerinde dijital araçların ve teknolojik altyapının önemi değerlendirilmiştir. Hacıhasanoğlu'nun çalışmasında (2018), mimarlık mesleğinin seçiminde

üniversitenin prestijinin etkisini araştırılmış ve önemli bir faktör olduğu belirlenmiştir. Yorgancıoğlu ve arkadaşlarının 2021 yılındaki çalışmasında, mimarlık meslek seçimindeki içsel ve dışsal faktörler incelenmiştir. Meslek seçiminde mesleğin yaratıcılığının, sosyal çevre ve aile etkisinin belirleyici olduğu saptanmıştır (Yorgancıoğlu ve ark, 2021). Balçık ve Yamaçlı'nın 2023 yılındaki çalışmasında ise sürdürülebilir mimarlık eğitiminin önemi vurgulanarak, mimarlık bölümlerinin tercih edilebilirliğini artırmada müfredat ve uygulamalı eğitimin rolüne dair bilgiler aktarılmıştır.

Tablo 2. Literatürde Mimarlık Bölümü Tercihini Etkileyen Faktörler

Gül ve ark., 2013	Altyapı ve müfredat
Levi ve ark., 2015	Mimarlık bölümlerinin kontenjanları Kayıtlı ve mezun öğrenci sayıları Öğretim kadrosu verileri
Akça ve ark., 2018	Öğrenci idealleri Mimarlığın saygınlığı İş olanakları
Hacıhasanoğlu, 2018	Üniversitenin prestiji
Yorgancıoğlu ve ark., 2021	Mesleğin etkisi Sosyal çevre etkisi Aile etkisi
Balçık ve Yamaçlı, 2023	Müfredat ve eğitim niteliği

Literatürdeki tüm bu araştırmaların bulguları, tercih edilirlik üzerinde etkili olan faktörleri belirlemeye ve anlamaya yöneliktir. Önceki çalışmalarda öğrencilerin tercihlerini belirlemede hangi faktörlerin daha belirleyici olduğu ve bu faktörlerin etkileri açıklanmaktadır. Tüm çalışmalarda konum, ün / prestij, sosyal çevre gibi faktörlerin öne çıktığı gözlenir. Mimarlık bölümlerinin tercih edilirliği üzerine ise, sınırlı sayıda çalışma bulunduğu fark edilmiştir (Tablo-2). Bu bağlamda, mimarlık eğitimine öğrenci kabulünün dinamiklerine değinmek önemlidir. Dünyada bazı mimarlık okullarında kurum giriş sınavlarının, bazılarında mülakat sınavlarının öğrenci kabulünde bir yöntem olduğu gözlenir (Kasap ve Kariptaş, 2010). Türkiye'de ise, uzun yıllardır mesleki içeriği barındırmayan merkezi bir sınavın kullanılması söz konusudur. Mimarlık eğitiminin matematiksel, strüktürel teknik yönünün yanında sanatsal yönünün var oluşu, uygulamalı ve teorik derslerin diğer bölümlerden ayrışması, onu özgün bir konuma getirir. Kasap ve Kariptaş (2010), mimarlık eğitiminin bilişsel amaçların dışında sınırsız bilgi hacmi içinde bilgi setleri ile ilişkilenmesi durumunun ve sanatsal bilgi ile farkındalık yaratma özelliğinin öğrencinin birikimine bağlı ve onu dönüştüren bir yapıya sahip olduğunu vurgular. Bu nedenle, mimarlık öğrencisinin tasarım eğitimine başlarken kendi yaşamsal deneyimleri, çevresel etkenleri, bilgi birikimi, farkındalığı, üç boyutlu düşünme becerisi önemlidir (Kasap ve Kariptaş, 2010). Stüdyo ortamlarındaki bire-bir çalışma durumu ve eğitimin zorluk derecesi göz önüne alındığında Mimarlık ve Eğitim Kurultayı-1'de 'isteklilik' ve 'beceri'nin çok önemli olduğunun altı çizilmiştir (Mimarlık ve Eğitim Kurultayı-I, 2001). Bu nedenle tüm ülke genelinde mimarlık kültürünün yaygınlaşması bireyin meslek eğitimi öncesinde etkili olacaktır. Bu bağlamda bölümün bulunduğu coğrafya, konum, bireyin ikamet ettiği yer mimarlık eğitiminin tercih edilmesindeki parametrelerden olabilir. Bu doğrultuda, bu çalışma, Türkiye'deki mimarlık bölümlerinin tercih edilme dinamiklerini kapsamlı bir şekilde analiz etmeyi amaçlamakta olup, üniversite türü, coğrafi konum, akademik kadro yapısı ve öğrenci profili gibi faktörler çerçevesinde değerlendirilecektir. Çalışma, yalnızca mevcut durumu tespit etmekle kalmayıp, mimarlık eğitiminin gelecekte nasıl daha erişilebilir ve etkili hale getirilebileceğine dair öneriler sunmayı da hedeflemektedir.

Yöntem

Çalışmada, Türkiye'deki mimarlık bölümlerinin tercih edilirliklerini etkileyen faktörleri analiz etmek amacıyla doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi, mevcut yazılı materyallerin

sistematik bir şekilde incelenmesi yoluyla verilerin değerlendirilmesini sağlayan bir nitel araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Araştırmada, YÖK 2023 yılı Program Atlası verileri kullanılmıştır. Bu veriler, Türkiye'deki mimarlık bölümlerine yönelik tercih eğilimlerini belirlemek açısından kapsamlı ve güncel bir veri havuzu sunmaktadır. Analizde kullanılan başlıca veriler şunlardır:

- Mimarlık bölümlerine yapılan toplam tercih sayıları
- Üniversite türleri (devlet, vakıf, yurtdışı, KKTC)
- Kontenjan sayıları ve doluluk oranları
- Üniversite giriş sınavı başarı sıralamaları
- Yerleşme türleri (genel, engelli, depremzede, okul birincisi vb.)
- Öğrencilerin ikamet ettikleri iller
- Coğrafi dağılım
- Cinsiyet dağılımı
- Akademik kadro büyüklüğü ve niteliği

Bu veriler, YÖK'ün resmî web sitesinden alınarak dijital formatta derlenmiş ve analiz edilmiştir. YÖK Program Atlası'ndan 2023 yılına ait istatistiki veriler indirilmiş ve mimarlık bölümleriyle ilgili olanlar seçilmiştir. Seçilen veriler, Microsoft Excel programı kullanılarak kategorilere ayrılmıştır. Öncelikle üniversite türleri, coğrafi konumlar, kontenjan ve tercih sayıları, akademik kadro verileri gibi değişkenler belirlenmiş, ardından bu değişkenler sınıflandırılmıştır. Verilerin daha anlaşılır hâle getirilmesi amacıyla yüzde ve frekans dağılımları hesaplanmıştır. Mimarlık bölümlerinin tercih edilme oranları, üniversite türleri ve coğrafi konumları ile ilişkilendirilmiştir. Elde edilen bulguların daha açık ve anlaşılır sunulması için grafikler ve tablolar oluşturulmuştur. Bu sayede veriler arasındaki ilişkiler görsel olarak desteklenmiştir. Analiz edilen veriler, literatürdeki çalışmalarla karşılaştırılarak mimarlık bölümlerinin tercih edilirliği ile ilgili çıkarımlar yapılmıştır.

Bulgular

YÖK'ün 2023 yılı verilerine göre, Türkiye'de aktif olarak eğitim veren 119 mimarlık bölümü bulunmaktadır. Bunun dışında, henüz akademik kadrosu tamamlanmamış ve öğrenci alımı yapmayan pasif mimarlık bölümleri de mevcuttur. Bu çalışma, yalnızca aktif bölümlerle sınırlandırılmış olup, öğrenci alımı yapılmayan pasif bölümler tercih edilme durumu açısından değerlendirme kapsamına alınmamıştır.

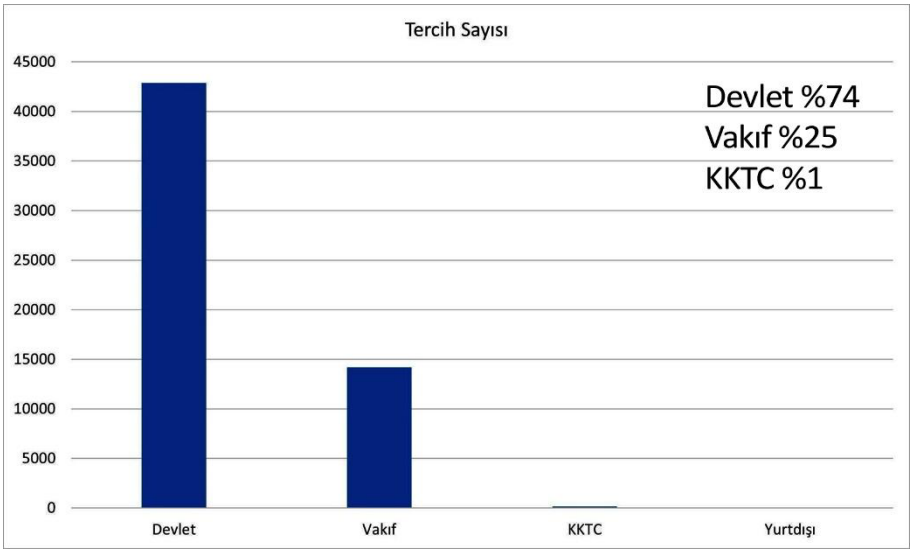
Tercih sayıları ve kontenjanlarına göre mimarlık bölümlerinin tercih edilirliğinin görüldüğü grafikte (Görsel 1), en çok tercih sayısına sahip ilk üç üniversitenin İstanbul'da yer aldığı gözlenmektedir. Bunlar sırasıyla Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi ve Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'dir. En çok tercih edilen ilk on (10) üniversite ise altı (6) büyükşehirde yer almaktadır. Bu şehirler sırasıyla İstanbul, İzmir, Ankara, Eskişehir, Antalya ve Bursa'dır. En az tercih edilen üniversiteler ise KKTC ve yurt dışındaki üniversitelerdir. Mimarlık bölümlerinin kontenjanları incelendiğinde ise, en çok 206 kişi, en az 5 kişi arasında bir dağılım gözlenir. En yüksek kontenjana sahip üniversite YTÜ, en düşük kontenjana sahip üniversite 5 kişilik kontenjanı ile KKTC'deki Uluslararası Final Üniversitesi'dir. İstanbul, Ankara ve İzmir toplam tercih sayısı ve toplam kontenjan açısından diğer kentlere göre en fazla yüzdeliğe sahip kentlerdir. Toplam tercih sayılarına göre kentlerin almış olduğu ortalama yüzdelik değerler sırasıyla; İstanbul %32, Ankara %13, İzmir %7, Eskişehir %6, Bursa %5, Kocaeli %4, Konya %2 ve Kayseri %2'dir. Toplam kontenjan sayılarına göre kentlerin almış olduğu ortalama yüzdelik değerler ise; İstanbul %30, Ankara %9, İzmir %5, Konya %4, Bursa %3, Kocaeli %3, Kayseri %3 ve Eskişehir %2'dir. Tercih sayılarında üç büyük kent %52'lik oranla en çok tercih edilen kentler olmuştur. Kontenjan sayıları açısından ise %44'lük bir oranla üç

büyük kent tüm kontenjanların yaklaşık olarak yarısına sahiptir. Bunların yanı sıra, listedeki 119 mimarlık bölümünün 20'sinde kontenjan sayılarına göre tercih edilirliklerin yetersiz olduğu görülmektedir. Hatay, Yozgat, Artvin, Tunceli, Siirt, Bingöl ve KKTC'deki üniversitelerde mimarlık bölümleri kontenjanlarının altında tercih edilmişlerdir.

Üniversite	Şehir	Tercih Sayısı	Kontenjan	Üniversite	Şehir	Tercih Sayısı	Kontenjan	Üniversite	Şehir	Tercih Sayısı	Kontenjan	Üniversite	Şehir	Tercih Sayısı	Kontenjan
Yıldız Teknik	İstanbul	2942	206	Konya Teknik	Konya	677	113	Maltepe	İstanbul	256	32	Aksaray	Aksaray	67	21
İstanbul Teknik	İstanbul	2900	187	Erciyes	Kayseri	677	113	Antalya Bilim	Antalya	240	41	Harran	Urfa	62	39
MSGSÜ	İstanbul	1817	123	İstanbul Medipol	İstanbul	673	111	İstanbul Ticaret	İstanbul	190	21	Karabük	Karabük	58	21
Dokuz Eylül	İzmir	1687	118	Alanya Alaaddin Keykubat	Antalya	669	72	Düzce	Düzce	190	93	Recep Tayyip E.	Rize	57	21
Gazi	Ankara	1620	118	İstanbul Bilgi	İstanbul	665	91	FSMVÜ	İstanbul	190	31	Alanya Ü.	Antalya	52	11
Eskişehir Osmangazi	Eskişehir	1620	103	Mersin Ü	Mersin	661	93	İstanbul Arel	İstanbul	190	31	Toros Ü	Mersin	52	11
Orta Doğu Teknik	Ankara	1497	72	İstanbul Aydın	İstanbul	643	62	İstanbul Kültür	İstanbul	186	36	Mardin Artuklu	Mardin	44	21
Eskişehir Teknik	Eskişehir	1571	31	Başkent Ü	Ankara	636	56	Hasan Kalyoncu	Gaziantep	178	26	Erzurum Teknik	Erzurum	42	21
Akdeniz	Antalya	1463	93	Bahçeşehir	İstanbul	628	77	Dicle	Diyarbakır	166	90	Avrasya	Trabzon	37	21
Bursa Uludağ	Bursa	1432	113	Çukurova	Adana	627	116	İstanbul Okan	İstanbul	161	32	İskenderun Teknik	Hatay	34	51
Gebze Teknik	Kocaeli	1390	118	Yaşar	İstanbul	567	74	Işık	İstanbul	150	20	Malatya Turgut Özal	Malatya	29	39
Bursa Teknik	Bursa	1304	93	Samsun Ü	Samsun	528	62	İstanbul Gedik	İstanbul	148	31	Hatay Mustafa Kemal	Hatay	25	39
İYTE	İzmir	1159	82	TOBB	Ankara	519	57	Altınbaş	İstanbul	135	13	Yozgat Bozok	Yozgat	21	21
Özyeğin	İstanbul	1138	141	Necmettin Erbakan	Konya	513	103	Doğuş	İstanbul	132	16	Yakın Doğu	KKTC	19	20
Muğla Sıtkı Koçman	Muğla	1105	82	Tekirdağ Namık Kemal	Tekirdağ	504	82	İst. Sabahattin Zaim	İstanbul	128	21	Artvin Çoruh	Artvin	12	21
İstanbul Ü	İstanbul	1092	82	Mef	İstanbul	468	77	Kto Karatay	Konya	126	26	Uluslararası Saraybosna	Yurtdışı	11	9
Ankara Yıldırım Beyazıt	Ankara	1082	82	Çankaya	Ankara	427	51	İst. Rumeli	İstanbul	123	21	Munzur Ü	Tunceli	10	21
Kocaeli Ü	Kocaeli	1077	103	Abdullah Gül	Kayseri	426	72	İst. Sağlık ve Tekn.	İstanbul	117	31	Siirt Ü	Siirt	10	21
Pamukkale	Denizli	1018	82	Ted	Ankara	400	61	Nuh Naci Yazgan	Kayseri	116	21	Bingöl Ü	Bingöl	10	21
Manisa Celal Bayar	Manisa	1010	62	Gaziantep Ü	Gaziantep	396	102	Adana Alparslan Türkeş	Adana	114	58	Girne Amerikan	KKTC	8	20
Balıkesir	Balıkesir	972	103	Atılım	Ankara	372	30	İst. Yeni Yüzyıl	İstanbul	104	16	Lefke Avrupa	KKTC	6	20
Ondokuz Mayıs	Samsun	961	82	Kadir Has	İstanbul	355	51	Fırat	Elazığ	98	45	Uluslararası Kıbrıs	KKTC	5	10
Karadeniz Teknik	Trabzon	937	118	İzmir Ekonomi	İzmir	343	57	Sivas Cumhuriyet	Sivas	95	45	Bahçeşehir Kıbrıs	KKTC	4	10
Sakarya Ü	Sakarya	891	82	İstanbul Gelişim	İstanbul	299	42	Burdur Mehmet Akif E.	Burdur	93	21	Girne Ü.	KKTC	3	10
Bilkent	Ankara	850	70	İstinye	İstanbul	285	31	Doğu Akdeniz	Kıbrıs	84	30	Uluslararası Final Ü.	KKTC	3	5
Süleyman Demirel	Isparta	803	93	İstanbul Beykent	İstanbul	284	42	Beykoz	İstanbul	77	11	Kıbrıs Amerikan	KKTC	1	20
Bolu Abant İzzet Baysal	Bolu	734	82	Haliç	İstanbul	261	26	Niğde Ömer Halisdemir	Niğde	77	21	Uluslararası Balkan	Yurtdışı	0	10
İzmir Demokrasi	İzmir	723	82	Fenerbahçe	İstanbul	259	11	İstanbul Topkapı	İstanbul	74	31	Rauf Denktaş	KKTC	0	10
Yeditepe	İstanbul	701	87	İstanbul Nişantaşı	İstanbul	257	22	Kırklareli	Kırklareli	70	21	Arkın Yaratıcı Sanatlar	KKTC	0	10
Trakya Ü	Edirne	691	123	Atatürk Ü	Erzurum	257	41	Van Yüzüncü Yıl	Van	69	31				

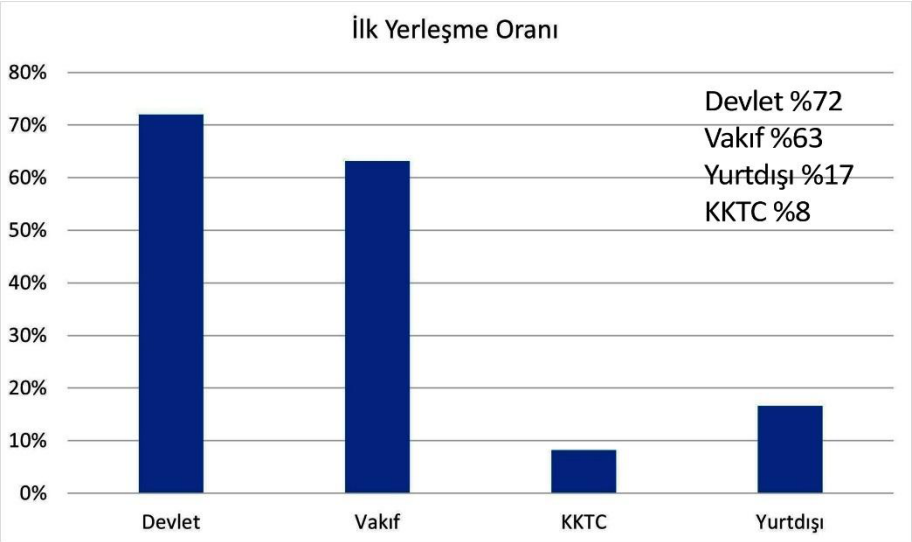
Görsel 1. 2023 Yılı Tercih Sayıları ve Kontenjanlarına Göre Mimarlık Bölümlerinin Tercih Edilirliği (YÖK)

Tercih sayısına göre üniversite türleri değerlendirildiğinde; öğrencilerin devlet üniversitelerini %74, vakıf üniversitelerini ise %25 oranında tercih ettikleri görülmektedir (Görsel-2). %1'lik dilimi ise KKTC ve yurtdışındaki üniversiteler oluşturmaktadır. Bu sonuçlara göre, mimarlık bölümlerinin tercih edilirliğinde devlet üniversitelerinin diğer üniversite türlerine göre daha etkili olduğu saptanmıştır.

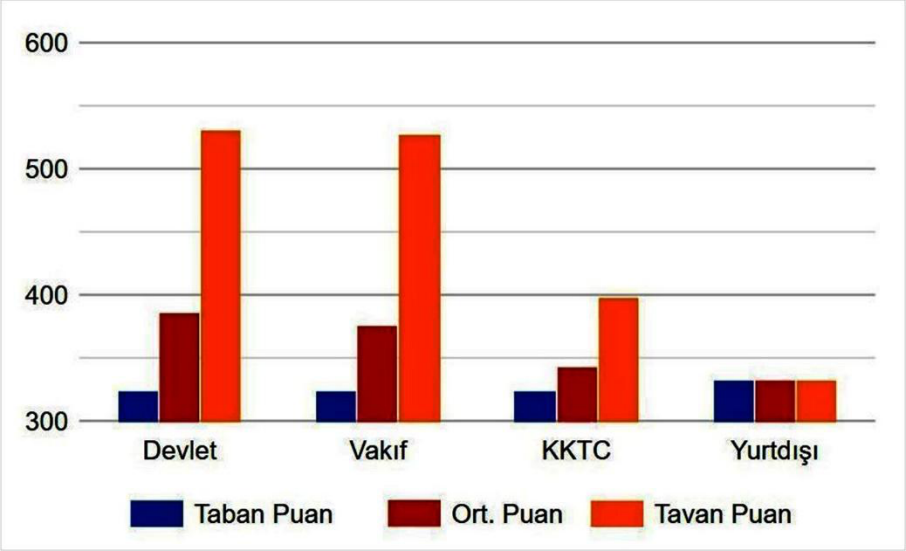
Görsel 2. 2023 Yılı Verilerine Göre Devlet, Vakıf ve KKTC ile Yurtdışı Mimarlık Bölümlerinin Tercih Edilirliği (YÖK)

İlk yerleşme oranlarına göre mimarlık bölümlerinin tercih edilirlikleri belirgin farklılıklar göstermektedir (Görsel-3). En çok tercih edilen üniversiteler %72'lik oranla devlet üniversiteleri olurken, onu sırasıyla %63 oranıyla vakıf üniversiteleri, %17 oranıyla yurtdışı üniversiteler ve %8 oranıyla KKTC'deki üniversiteler izlemektedir. Büyük kentlerdeki, köklü ve deneyimli üniversiteler ile sahil kentlerindeki üniversiteler kontenjanlarını %100 oranında doldurabilirken, yeni kurulmuş üniversiteler ile yurtdışı ve KKTC'deki üniversitelerin ise kontenjanları büyük oranda boş kalmaktadır.

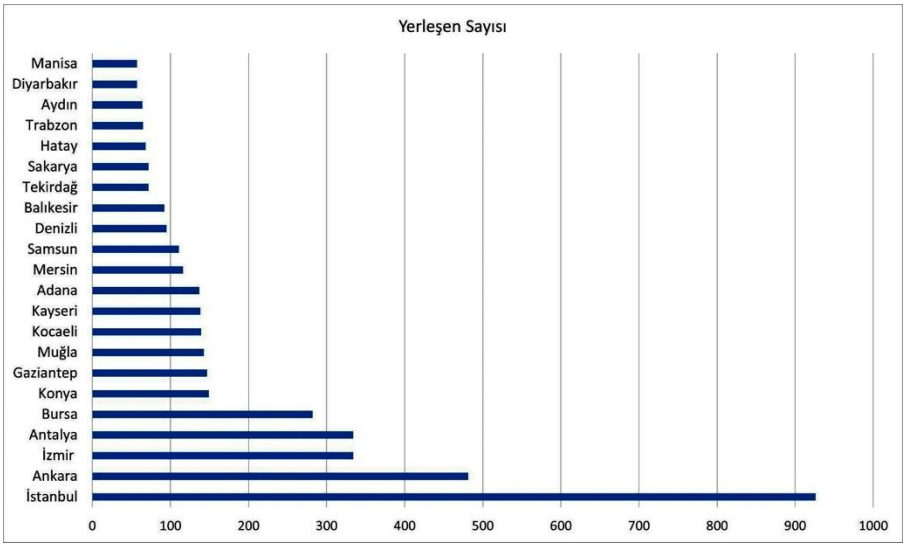
Görsel 3. 2023 Yılı Verilerine Göre İlk Yerleşme Oranları Açısından Mimarlık Bölümlerinin Tercih Edilirliği (YÖK)

Üniversite giriş sınavı başarı sıralamasına göre mimarlık bölümlerinin tercih edilirliği değerlendirildiğinde, devlet ve vakıf üniversitelerinin taban ve tavan puanlar açısından birbirine yakın puanlara sahip oldukları görülmektedir (Görsel-4). KKTC ve yurtdışındaki mimarlık bölümlerinin tavan ve ortalama puanları ise devlet ve vakıf üniversitelerine göre daha düşüktür. Taban puanları ise tüm üniversite türlerinde yakın değerlerdedir. Bu sonuçlara göre mimarlık bölümlerinin tercih edilirliğinde üniversite giriş sınavı başarı sıralamasının anlamlı bir etki yarattığı görülmektedir.

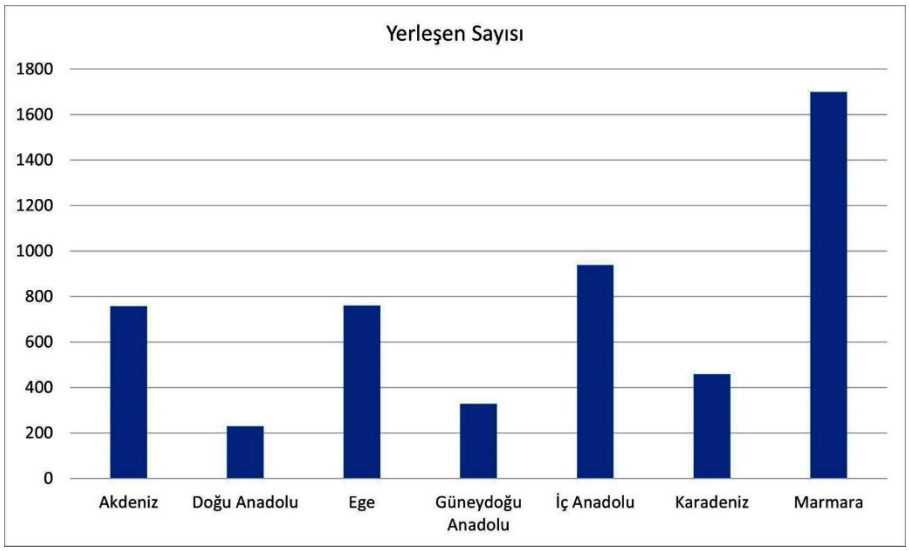
Görsel 4. 2023 Yılı Verilerine Göre Üniversite Giriş Sınavı Puanları Açısından Mimarlık Bölümlerinin Tercih Edilirliği (YÖK)

Görsel 5'de mimarlık bölümlerine yerleşen öğrencilerin hangi kentlerden geldikleri (üniversiteye yerleşmeden önce hangi kentlerde ikamet ettikleri) verisi mevcuttur. Bu veri yaşanılan (ikamet edilen) kentle yerleşilen kent arasında paralellik olduğunu göstermektedir. Mimarlık bölümlerine yerleşen öğrencilerin büyük bölümü İstanbul, Ankara, İzmir, Antalya ve Bursa gibi iller başta olmak üzere büyük şehirlerde ikamet etmektedirler. Batıdaki illerden gelerek mimarlık bölümlerine yerleşen öğrencilerin oranı, doğudaki illerden gelen öğrencilere göre belirgin bir farklılık göstermektedir. Grafikteki verilere göre doğuda sadece Gaziantep ve Diyarbakır illeri yer almaktadır. Dolayısıyla kentlerin sosyo-ekonomik gelişmişliği ve eğitim-öğretim olanakları hakkında fikir vermesi bakımından Grafik 5 önemli veriler sunmaktadır. Bunun yanı sıra İstanbul, Ankara, İzmir, Antalya ve Bursa'da toplam üniversiteye yerleşen oranı %45,7'dir. Beş (5) büyük şehirde üniversiteye yerleşme oranı geriye kalan 76 ilin toplamına denktir. Ayrıca üniversiteye yerleşenlerin ikamet ettikleri iller içerisinde sahil kentlerinin de yoğunlukta olduğu görülmektedir. Dolayısıyla büyükşehirler ile sahil kentlerinden küçük ve denize kıyısı olmayan kentlere göre daha çok öğrenci mimarlık bölümlerine yerleşmiştir.

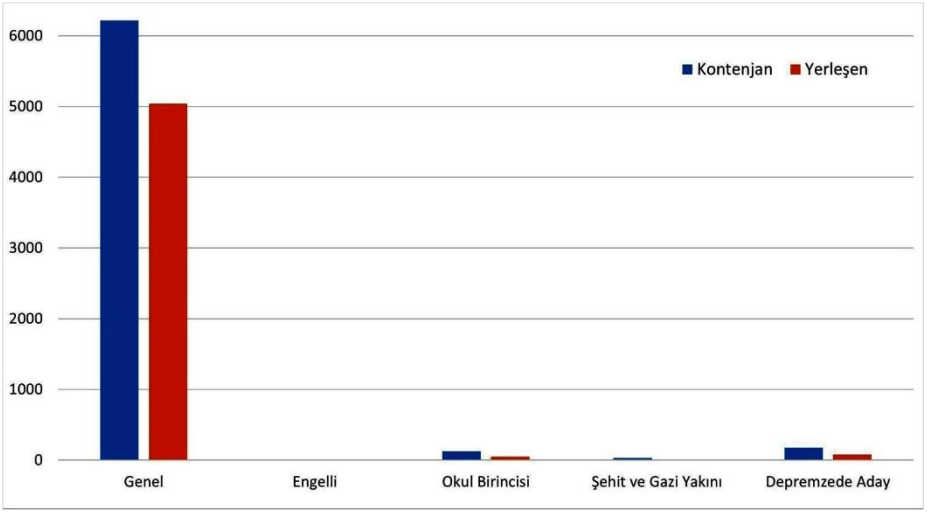
Görsel 5. 2023 Yılı Verilerine Göre Yerleşenlerin İkamet Ettikleri İller Açısından Mimarlık Bölümlerinin Tercih Edilirliği (YÖK)

Coğrafi konuma göre mimarlık bölümlerinin tercih edilirliği değerlendirildiğinde Marmara, İç Anadolu, Akdeniz ve Ege bölgelerinin belirgin bir farka sahip oldukları görülmektedir (Görsel-6). İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Kayseri, Konya, Adana ve Antalya gibi büyük ve gelişmiş şehirlerin bu bölgelerde yer almaları tercih edilirliklerinde etkili olmuştur. Küçük kentlere göre ulaşım, konaklama, çalışma, sosyal olanaklar vb. koşullarının daha gelişmiş olması büyükşehirleri tercih edilirlikte ön plana çıkarmaktadır.

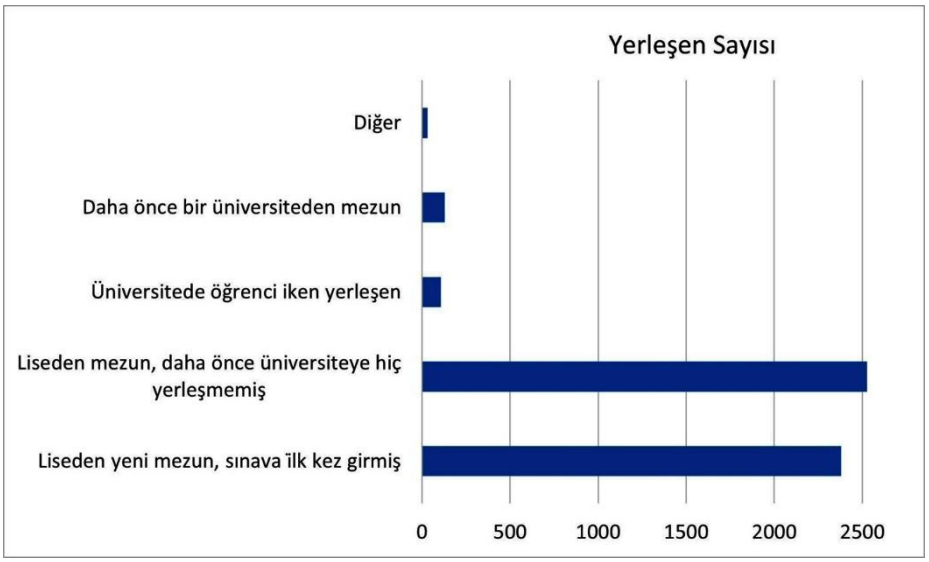
Görsel 6. 2023 Yılı Verilerine Göre Coğrafi Konum Açısından Mimarlık Bölümlerinin Tercih Edilirliği (YÖK)

Yerleşme türlerine göre adaylar genel, engelli, okul birincisi, şehit-gazi yakını ile depremzede aday kontenjanlarından mimarlık bölümlerine yerleşmektedirler (Görsel-7). Bu sonuçlara göre adayların %97 oranında genel kontenjandan yerleştikleri görülmektedir. Depremzede adaylar için de 177 kontenjan ayrılmış olup bunun yaklaşık olarak yarısı dolmuştur. Yerleşme türlerine göre mimarlık bölümünün tercih edilirliğinde genel kontenjanların daha çok tercih edildiği görülmektedir.

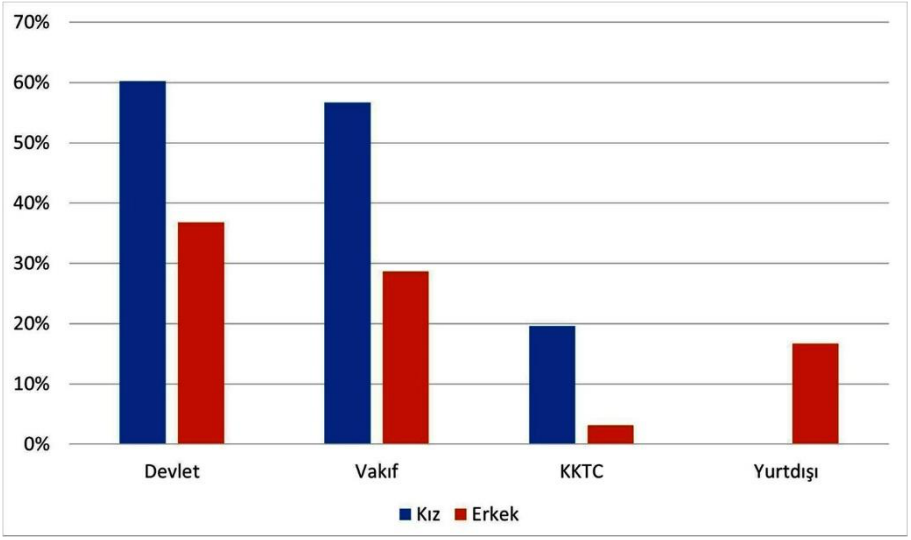
Görsel 7. 2023 Yılı Verilerine Göre Yerleşme Türleri Açısından Mimarlık Bölümlerinin Tercih Edilirliği (YÖK)

Öğrenim durumlarına göre adaylar liseden yeni mezun, liseden mezun henüz bir üniversiteye yerleşmemiş, daha önce üniversiteye yerleşmiş, bir üniversiteden mezun veya diğer olarak kategorize edilmektedir (Görsel-8). Liseden yeni mezun ve liseden mezun olup daha önce üniversiteye yerleşmemiş olanların tüm adaylar içerisinde en çok orana (%95) sahip oldukları görülmektedir. Öğrenim durumlarına göre mimarlık bölümünün tercih edilirliğinde ilk defa üniversiteye yerleşenlerin belirgin bir farka sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Görsel 8. 2023 Yılı Verilerine Göre Öğrenim Durumları Açısından Mimarlık Bölümlerinin Tercih Edilirliği

Cinsiyete göre mimarlık bölümlerinin tercih edilirlikleri ise belirgin farklılıklar göstermektedir (Görsel 9). Devlet, vakıf ve KKTC'deki üniversitelerde kız öğrencilerin oranı erkek öğrencilere göre yaklaşık üçte iki oranında daha yüksektir. Devlet üniversiteleri içerisinde Artvin Çoruh Üniversitesi, Harran Üniversitesi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Kırklareli Üniversitesi, Mardin Artuklu üniversitesi, Munzur Üniversitesi ve Siirt Üniversitesi hariç geriye kalan 61 üniversitede kız öğrencilerin oranı erkeklerden yüksektir. Bu yedi (7) üniversitede ise erkek öğrencilerin daha fazla olmasının nedeni tercih eden öğrenci sayılarının oldukça düşük olması ile ilişkilidir. Artvin Çoruh ve Siirt Üniversitelerini yalnızca 1'er erkek öğrenci tercih etmiştir. Munzur ve Hatay Mustafa Kemal Üniversitelerini ise 3'er erkek öğrenci seçmiştir.

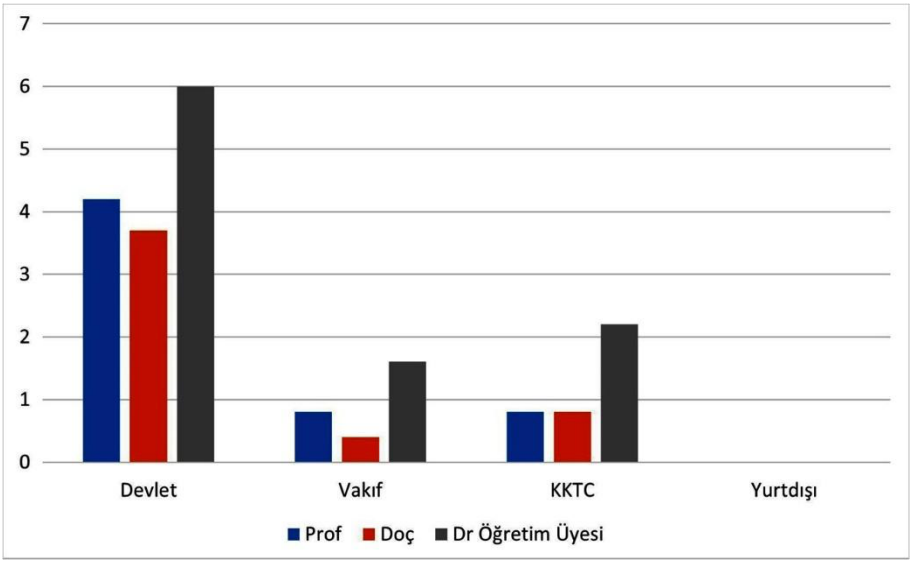

Görsel 9. 2023 Yılı Verilerine Göre Cinsiyet Açısından Mimarlık Bölümlerinin Tercih Edilirliği

Akademik kadro sayıları açısından da mimarlık bölümlerinin tercih edilirlikleri belirgin farklılıklar göstermektedir (Görsel-10). Akademik kadro sayıları ile üniversite türlerinin tercih edilirlikleri paralel sonuçlar sunmaktadır. Kadro sayısı en yüksek olan devlet üniversiteleri en çok tercih edilen üniversitelerdir. Öte yandan kadro sayısı en yüksek olan üniversiteler aynı zamanda büyükşehirlerdeki üniversitelerdir. Büyükşehirlerin tercih edilirlikleri de küçük şehirlere göre daha yüksektir. Dolayısıyla tercih edilirlikte akademik kadronun mu yoksa şehir olanaklarının mı daha etkili olduğunu anlamak için detaylı çalışmalar yapılmalıdır. Öğrencilerin bu konudaki görüşlerine de başvurulmalıdır.

Bunların yanı sıra hem devlet hem de vakıf üniversitelerinde yetişmiş akademik kadroda önemli eksiklikler olduğu fark edilmektedir. Üniversitelerdeki ortalama akademik personel sayısı profesör kadrosu için 1,5, doçent için 1,2 ve doktor öğretim üyesi için 2,5 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar genel anlamda mimarlık bölümlerindeki akademik personel yetersizliğine işaret etmektedir. Üniversite türlerinde ise, akademik personel sayısı açısından devlet üniversitelerinin vakıf ve diğer üniversitelere göre daha çok akademik personele sahip olduğu saptanmıştır.

Akademik kadro sayılarına göre üniversiteler arasında belirgin farklılıklar bulunmaktadır. Görsel-10'da devlet, vakıf, KKTC ve yurtdışı mimarlık bölümlerindeki ortalama profesör, doçent ve dr. öğretim üyesi sayıları sunulmuştur. Tüm üniversite türlerinde doktor öğretim üyesi sayısı doçent ve profesörlere göre daha yüksektir. Doçent sayısı ise tüm üniversite türlerinde en düşük değeri almıştır. Devlet üniversitelerinde en çok akademik personel sayısına sahip olan üniversiteler sırasıyla; İstanbul Teknik Üniversitesi (64), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi (59), Yıldız Teknik Üniversitesi (54), Dokuz Eylül Üniversitesi (34), Karadeniz Teknik Üniversitesi (31), Orta Doğu Teknik Üniversitesi (30) şeklindedir. Vakıf üniversitelerinde Bahçeşehir Üniversitesi (18) ve Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi (18) en çok akademik personele sahip olan üniversitelerdir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti üniversitelerinde en çok akademik personel sayısına sahip olan üniversiteler ise Doğu Akdeniz Üniversitesi (25) ve Yakın Doğu Üniversitesidir (12).

Görsel 10. 2023 Yılı Verilerine Göre Akademik Kadro Sayıları Açısından Mimarlık Bölümlerinin Tercih Edilirliği

Mimarlık bölümlerinin tercih edilme eğilimleri, toplam 10 farklı kategoride doküman analizi yöntemiyle incelenmiştir. Elde edilen bulgular, bu faktörlerin tercih üzerindeki etkisini ortaya koymakla kalmamış, aynı zamanda mimarlık bölümlerinin mevcut yapısına dair güçlü çıkarımlar yapılmasına da olanak sağlamıştır. Çalışma, mimarlık eğitiminin tercih edilme dinamiklerini daha iyi anlamaya katkıda bulunarak, gelecekteki eğitim politikalarına ve bölüm stratejilerine yön verebilecek veriler sunmaktadır.

Tartışma ve Sonuç

YÖK'ün 2023 yılı verilerine göre ülkemizde 119 adet aktif mimarlık bölümü bulunmaktadır ve mimarlık bölümlerine ayrılmış toplam kontenjan 6549 kişidir. Yerleşen öğrenci sayısı ise 5172'dir. Kontenjana yerleşen oranının %79, boş kalan kontenjan oranının ise %21 olduğu hesaplanmıştır. Devlet üniversitelerine yerleşen toplam öğrenci sayısı 4487 kişiyken, vakıf üniversitelerine yerleşen öğrenci sayısı 1878 kişidir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde ise 11 adet mimarlık programına toplam 18 öğrenci yerleşmiştir.

Çalışma bulguları, sıralanan faktörlerin mimarlık bölümlerinin tercih edilirliğinde önemli çıktılar sunduğunu göstermiştir. Tercih sayısı ve kontenjan açısından en çok tercih edilen üniversitelerin İstanbul başta olmak üzere büyükşehirler ve sahil kentleri olduğunu göstermiştir. KKTC ve yurtdışındaki üniversitelerin ise en az tercih edilen üniversiteler olduğu gözlenmiştir. Üniversite türleri açısından en çok devlet üniversiteleri tercih edilmektedir ve onu vakıf üniversiteleri izlemektedir. İlk yerleşme oranları bakımından da mimarlık bölümlerinin doluluk oranı %59'dur. Üniversite giriş sınavı tavan ve taban puanları açısından devlet ve vakıf üniversiteleri aynı değerlere sahiptir. KKTC ve yurtdışı üniversitelerin ise taban ve tavan puanları oldukça düşüktür. Bu durum mimarlık bölümlerinin tercihinde üniversitelerin bulundukları coğrafya ve ücret faktörünün etkili unsurlar olduğu sonucunu göstermektedir. Üniversiteye yerleşenlerin ikamet ettikleri iller açısından İstanbul, Ankara, İzmir, Antalya ve Bursa %46'lık oranla diğer kentleri geride bırakmaktadır. Üniversiteye yerleşenlerin yaklaşık yarısı bu beş (5) kentte ikamet etmektedir. Coğrafi konum açısından mimarlık bölümlerinin tercih edilirliğinde Marmara, İç Anadolu, Ege ve Akdeniz bölgeleri öne çıkmaktadır. Dolayısıyla, mimarlık öğrencilerinin çoğunlukla büyük şehirlerin kentsel gelişmişliklerinden doğan kültürel yapısına

aşina kişiler oldukları göz önünde bulundurulmalıdır. Mimarlık eğitiminin kent, kültür ve kimlik başlıklarıyla yakın ilişkisi öğrencilerin mimarlık eğitimine adaptasyonunda olumlu bir özellik olduğu sonucu çıkarılabilir.

Yerleşme türleri açısından adaylar %97'lik oranla genel kontenjandan yerleşmişlerdir. Öğrenim durumlarına göre adayların ya liseden yeni mezun ya da yeniden sınava giren adaylardan oluştukları görülmüştür. Cinsiyet açısından ise mimarlık, kız öğrencilerin erkeklere göre üçte iki oranında daha çok tercih ettikleri bir bölümdür. Akademik kadro verileri açısından da kadro sayılarının yüksek olduğu üniversitelerin tercih edilirliklerinin de daha yüksek olduğu saptanmıştır. Akademik kadro sayıları üniversitelerin ders içeriklerinin çeşitliliği ve çokluğu açısından etkili bir faktördür. Fakat kadro sayısı kadar akademik personelin yetkinliği de önemli bir parametredir. Bu hususun daha detaylı analizi için akademisyenlerin yapmış oldukları bilimsel faaliyetlerin de değerlendirilmesi gerekir. Bu çalışma kapsamı gereği üniversitelerin yalnızca akademik kadro sayıları ile sınırlandırılmıştır.

Çalışmanın bulguları, literatürdeki çalışmalarla uyumlu olmakla birlikte, mimarlık bölümlerinin özgün niteliklerine dair daha derinlemesine bir analiz sunmaktadır. Üniversitenin yer aldığı kent, Hooley ve Lynch (1981), Chapman (1981), Anderson (1999), Zuker ve Fren (2006), Domino ve ark. (2006), Özcan (2016), Aktaş ve Aktaş (2018) ile Bardakçı'nın (2019) çalışmalarında tercih edilirlikte etkili olan faktörlerdendir. Üniversitenin köklü ve deneyimli olması da Hooley ve Lynch (1981), Hanson ve ark. (1998) ile Domino ve ark. (2006) çalışmalarında belirttikleri faktörlerden biridir. Üniversite sınav başarı puanı da Chapman'a (1981) ve Hacıhasanoğlu'na (2018) göre bölüm ve üniversite tercihinde etkili olan özelliklerdendir. Bölüm kontenjanları da Levi ve ark. göre (2015) tercihlerde etkili olan bir diğer kriterdir. Bunların yanı sıra Chapman (1981), Hanson ve ark. (1998) ile Levi ve ark. (2015) göre akademik kadro da bölüm tercihinde etkili olan bir diğer faktördür. Dolayısıyla, üniversite tercihlerine dair faktörler mimarlık bölümlerinin tercih edilirliğinde de öne çıkmaktadır. Ancak araştırılan bulgulardaki söz konusu mimarlığa özgü derinlik gösterir ki, mimarlık eğitiminin kendi iç dinamikleri göz önüne alındığında, merkezi bir sınavın oluşturduğu parametrelerin ötesinde mimarlığa özgün kabul edilme yöntemleri tercih edilirlikteki parametreleri değiştirebilir. Böylesi bir konudaki spekülasyonlar ilerideki çalışmaların konusu olabilir.

Bu çalışma, üniversitelerdeki mimarlık bölümlerinin tercih edilirliğini analiz etmiş ve büyükşehirlerde, köklü üniversitelerde ve sahil kentlerinde bulunan bölümlerin daha fazla talep gördüğünü, yeni açılan küçük üniversiteler ile KKTC ve yurtdışındaki üniversitelerde ise talebin düşük kaldığını ortaya koymuştur. Akademik kadro eksiklikleri, eğitim kalitesini doğrudan etkileyen önemli bir faktör olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda, mimarlık eğitiminin niteliğini artırmak için akademik kadronun güçlendirilmesi, uluslararası akademisyenlerin ve sektör profesyonellerinin eğitime dahil edilmesi, akademik personelin sürekli mesleki gelişimine yönelik programların teşvik edilmesi gerekmektedir. Ayrıca, uygulamalı eğitimin güçlendirilmesi, stüdyo derslerinde öğrenci başına düşen akademisyen oranının iyileştirilmesi, dijital tasarım ve sürdürülebilir mimarlık gibi yeni teknolojilere yönelik derslerin müfredata entegre edilmesi, sektörel iş birlikleriyle saha gezileri ve staj olanaklarının artırılması önerilmektedir. Yeni açılan ve düşük tercih edilen bölümlerin cazibesini artırmak amacıyla burs, barınma desteği ve çift anadal programları gibi teşvikler sunulmalı, üniversitelerin bulunduğu şehirlerin ekonomik, sosyal ve kültürel olanakları geliştirilerek mimarlık eğitimi alan öğrenciler için daha çekici hale getirilmelidir. Bölgesel dengesizliği gidermek adına, küçük ve yeni açılan üniversitelerde akademik kadro, fiziksel altyapı ve endüstri işbirlikleri açısından destek mekanizmaları oluşturulmalı, özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu gibi bölgelerde mimarlık eğitiminin daha cazip hale gelmesi için yerel yönetimler, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birlikleri geliştirilmelidir. Gelecekteki araştırmaların, yalnızca belirli bir yılın verileri ile sınırlı kalmayıp uzun dönemli eğilimleri incelemesi, öğrenci görüşlerini içeren anket ve mülakat çalışmalarına yer verilmesi, mimarlık bölümlerinin lisansüstü eğitim olanakları, akreditasyon süreçleri ve mezunlarının istihdam durumu gibi unsurları da kapsayarak daha geniş ölçekli değerlendirmeler yapılması önerilmektedir. Tüm bu bulgular, Türkiye'de mimarlık eğitiminin niteliğini artırmaya, öğrenci tercihlerinde olumlu yönde bir değişim

sağlamaya ve mimarlık bölümlerinin sürdürülebilirliğini desteklemeye yönelik önemli veriler sunmaktadır.

Beyan ve Açıklamalar

1. Araştırmacıların katkı oranı beyanı: Makalenin hazırlanmasında araştırma tasarımı, veri analizi, yazım, düzenleme veya denetleme gibi aşamalarda her iki yazarın da katkısı eşittir.

2. Çıkar çatışması: Araştırma veya makalenin hazırlanması sürecinde herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

3. Etik Raporu: Çalışma, insan veya hayvan denekler üzerinde deneysel bir müdahale içermediği, kişisel veri toplamaya yönelik anket, görüşme ya da gözlem gibi yöntemlere başvurulmadığı ve katılımcı mahremiyetini etkileyebilecek bir durum söz konusu olmadığı için etik kurul onayı gerektirmemektedir.

4. Araştırmanın Modeli: Araştırma makalesi. Araştırma sürecinde veri analiz yöntemi kullanılmıştır.

Kaynakça

Akça, Y. B. Ö., & Aydın, D. Ç., Halifeoğlu, F. M. (2018). Mimarlık mesleğine ulaşılabilirlikte farklı bir arayış denemesi: Dicle Üniversitesi örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, *17*(67), 1147-1158. https://doi.org/10.17755/esosder.366343

Aktaş, Ö., & Aktaş, D. (2018). Yükseköğretim program atlası (2018) verilerine göre tarih bölümlerinin ve tarih öğretmenliği programlarının değerlendirilmesi. *Turkish History Education Journal*, *8*(2), 476-498. https://doi.org/10.17497/tuhed.565228

Anderson, P. (1999). Factors influencing student choice in higher education. Perspectives, *3*(4), s.128-131. https://doi.org/10.1080/13603109981711

Atik, A., Yılmaz, B., Aslan, F., Ateş, O., & Taçoral, E. (2013). Peyzaj mimarlığı öğrencilerinin eğitim ve meslekten beklentilerinin İnönü Üniversitesi örneğinde incelenmesi üzerine bir araştırma. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, *3*(8), 105-122.

Balçık, S., & Yamaçlı, R. (2023). Sürdürülebilir kalkınma sürecinde mimari tasarım eğitimi. *Online Journal of Art & Design*, *11*(4), 215-232.

Bardakçı, S. (2019). Öğrencilerin üniversite ve bölüm tercihlerini etkileyen faktörlerin incelenmesi: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Myo örneği. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 20*(2), 356-373. https://doi.org/10.37880/cumuiibf.615244

Chapman, D. W. (1981). A model of student college choice. *Journal of Higher Education*, *52*, 490–505. http://dx.doi.org/10.2307/1981837

Ciravoğlu, A. (2001). *Mimari tasarım eğitiminde workshop-stüdyo paralelliği üzerine* (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi.

Çiftçi, G. E., Bülbül, S. F., Muluk, N. B., Duyan, G. Ç., & Yılmaz, A. (2011). Sağlık bilimleri fakültesini tercih eden öğrencilerin, üniversite ve meslek tercihlerinde etkili olan faktörler (Kırıkkale Üniversitesi örneği). *Kartal Eğitim ve Araştırma Hastanesi Tıp Dergisi*, *22*(3), 151-160. https://doi.org/10.5505/jkartaltr.2011.98704

Demircan, N., Aytatlı, B., & Yıldız, N. D. (2019). Mimarlık ve tasarım fakültesi peyzaj mimarlığı bölüm öğrencilerinin mesleklerine bakışlarının belirlenmesi üzerine bir araştırma. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, *21*(1), 14-20. https://doi.org/10.24011/barofd.484927

Domino, S., Libraire, T., Lutwiller, D., Superczynski, S., & Tian, R. (2006). Higher education marketing concerns: factors influence students' choice of colleges. *The Business Review*, *6*(2), 101-111.

Ergül, H. (2015). Mimarlığın ihmal edilen sosyal ve toplumsal yönü. *3rd International Symposium on Innovative Technologies in Engineering and Science*, Valencia, İspanya, 1070–1079.

Gül, L. F., Çağdaş, G., Çağlar, N., Gül, M., Sipahioğlu, I. R., & Balaban, Ö. (2013). Türkiye'de mimarlık eğitimi ve bilişim teknolojileri. *Mimarlıkta Sayısal Tasarım Ulusal Sempozyumu*, İstanbul, Türkiye, 11–16.

Hacıhasanoğlu, O. (2018). University rankings on architecture and built environment: The case of Turkey. *ITU Journal of the Faculty of Architecture*, *15*(2), 173-181. https://doi.org/10.5505/itujfa.2018.62681

Hanson, G. R., Norman, T., & Williams, A. (2014). *The decision to attend UT-Austin: What makes a difference?* University of Texas at Austin. http://www.utexas.edu/student/research/reports/ccweb/CCweb.html

Hooley, G. J., Lynch, J. E.. (1981). Modelling the student university choice process through the use of conjoint measurement techniques. *European Research*, *9*(4), 158.

İzgi, U. (1999). *Mimarlıkta süreç/kavramlar-ilişkiler* (1. baskı). Yapı Endüstri Yayınları.

Kasap, H.Ö. & Kariptaş, F.S. (2011). Mimarlık eğitiminde plastik sanatların yeri. *Batı Akdeniz Mimarlık*, 48, 19-22.

Levi, E., Coşkun, N., & Erkarslan, Ö. E. (2015). Türkiye'de mimarlık eğitimine niceliksel bir bakış. *Mimarlık*, *1*(381), 12.

Mimarlık ve Eğitim Kurultayı-I. (2001). *Sonuç bildirgesi*. http://www.mo.org.tr/mek/index.cfm?kurultay=XII

Nalçakan, H., & Polatoğlu, Ç. (2008). Türkiye'deki ve dünyadaki mimarlık eğitiminin karşılaştırmalı analizi ile küreselleşmenin mimarlık eğitimine etkisinin irdelenmesi. *Megaron Dergisi*, *3*(1), 79-103.

Özcan, H. (2016). Öğrencilerin üniversite tercihine etki eden faktörler üzerine bir araştırma. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*, *4*(1), 16-39.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınları.

Yorgancıoğlu, D., Tunalı, S., & Çetinel, M. (2021). Undergraduate architecture students' perceptions of the reasons for their choice(s) of profession. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, *11*(2), 752-770. https://doi.org/10.18039/ajesi.881471

Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi. (n.d.). Yükseköğretim istatistikleri.https://istatistik.yok.gov.tr

Zuker, R., & Fred, R. (2006). Factors to consider in selecting a college, http://www.thehighschoolgraduate.com/editorial/DF/factors.htm

Extended Abstract

In 2023, according to data from the Council of Higher Education, there are 208 higher education institutions in Turkey, including 129 public, 75 foundation and 4 foundation vocational schools. With these figures, Turkey ranks 25th among the countries with the highest number of universities in the world (Higher Education Information Management System, 2024). Architecture education is actively given in 119 of these universities. The increase in the number of universities has also brought competition. In order to stand out in the competitive environment, students' opinions about universities, the factors they are influenced by and their perceptual status play a critical role (Çiftçi et al., 2011). As a matter of fact, Özcan emphasizes that universities in Turkey have turned to various strategies in order to gain a place in the education sector and stand out from their competitors, and that universities that appeal to a similar target audience and have almost identical scores and education fees need to change their perceptions in the eyes of students in order to be successful in preferences (Özcan, 2016). Based on Özcan's view, it may be considered important to examine the preferability of architecture programs.

In this context, the Council of Higher Education (YÖK), which has a large database on universities and departments, creates a comprehensive data pool for the study. YÖK regularly shares this statistical data with the public every year. These data allow for an objective analysis of factors such as the quality of education, student success, student satisfaction and the equipment of departments. YÖK data is critical for determining education policies and allocating resources effectively. YÖK data also contains many statistical data on architecture departments. It provides objective and scientific statistics on the quality and quantity of students who are placed in departments. It reveals data on the provinces from which students come to architecture departments, their graduation information, the number of their preferences, their success rates in the university exam and the demographic characteristics of the candidates. It provides students, parents, universities and other stakeholders who will prefer architecture departments with the data they may need. Therefore, a study based on YÖK's data is important for identifying the strengths and weaknesses of educational institutions, identifying opportunities for improvement and providing a competitive educational environment. Such studies are also necessary to contribute to the development of the architecture profession. Architectural education plays a key role in training qualified labor force in the sector. Therefore, analysis on desirability can also help to develop skills in line with the needs of the profession and adapt to changing demands in the sector.

As emphasized before, there are many factors that influence the choice of architecture departments. These factors include the level of academic achievement, the equipment and technological facilities of the department, the quality of the teaching staff, geographical location, employability of graduates, scholarship and support opportunities. From this point of view, within the scope of the study, the motivations of students to prefer architecture departments and universities are investigated based on YÖK data. The aim of the study is to make a quantitative evaluation on the preferability of architecture departments in our country and to create a resource to draw future projections. Within the scope of the study, the following questions helped to form the framework of the research on the preferability of architecture departments:

Preferability of architecture departments,

- Are the development and opportunities of cities effective?

- Are factors such as the geographical location, metropolitan status or proximity of the university effective?

- Is the type of university (state, foundation, foreign, TRNC) effective?

- Is the exam success score effective?

- placement type (general, disabled, earthquake victim, valedictorian, etc.)?

- Is educational status (recent graduate, enrolled in a program, etc.) effective?

- Is the awareness of the programs and academic experience effective?

- Is academic staff effective?

- Is demographic data (gender, etc.) effective?

In the study, document analysis method was used to investigate the factors affecting the preferability of architecture departments. In the study, statistical data of YÖK for the year 2023 were utilized for document analysis. It was deemed important to use the data of 2023 in order to make up-to-date determinations and to develop up-to-date approaches on these determinations. The preferability of architecture departments was analyzed by taking into consideration the factors discussed in previous studies,

1. quota,

2. number of preferences,

3. settlement rate,

4. type of university,

5. exam score,

6. type of settlement,

7. residence,

8. geographical distribution,

9. gender and

10. academic staff data were analyzed. The data obtained are presented in graphs in order to be more understandable and readable.

The findings of the study show that the listed factors have important implications for the preferability of architecture departments. In terms of the number of preferences and quotas, the most preferred universities are metropolitan cities, especially Istanbul, and coastal cities. TRNC and foreign universities are the least preferred universities. In terms of university types, public universities are most preferred, followed by foundation universities. In terms of first placement rates, the occupancy rate of architecture departments is 59%. In terms of the university entrance exam, public and foundation universities have the same values. TRNC and foreign universities have very low scores. This situation leads to the conclusion that the geography and fees of the universities are effective factors in the preference of architecture departments.

İstanbul, Ankara, Izmir, Antalya, Antalya and Bursa surpass the other cities in terms of the provinces where university students reside with a rate of 46%. Almost half of the university students reside in these five (5) cities. In terms of geographical location, Marmara, Central Anatolia, Aegean and Mediterranean regions stand out in the preference of architecture departments. Therefore, it should be taken into consideration that architecture students are mostly familiar with the cultural character of big cities arising from their urban development. The close relationship of architecture education with the topics of city, culture and identity can be considered as a positive feature in the adaptation of these students to architecture education.

In terms of placement types, 97% of the candidates were placed from the general quota. According to their educational status, it was observed that the candidates were either recent high school graduates or candidates who took the exam again. In terms of gender, architecture is a department preferred by female students at a rate of ⅔ more than male students. In terms of academic staff data, it was found that universities with higher staff numbers were also more preferable.